

TIDEVARVET

TIDEVARVET

N:r 35: 1928

Fred och Rätt är lösen för detta nummer av Tidevarvet.

Det inledes med en artikel om Valstriden i Södermanland.

Femte spalten om Sacco och Vanzetti kan också gå in under det gemensamma lösenordet för numret.

Artikeln Kelloggspakten under tecknas behandlar en ny fas i historien om mänsklighetens kamp mot kriget.

Samma problem behandlas i En roman om Briänd och Stresemann.

Den ledande artikeln om Stockholmsvalet handlar ej om fred men möjligen något litet om rätt.

TIDEVARVETS VALFOND.

Efter vår värdjan om en valfond för valarbetet i Södermanlands och Hallands län inkom genast en ganska rund summa, som emellertid aldrig kunde bli någon grundplåt, innan den försvann i de löpande utgifterna. Vi värdja till alla som önska Elisabeth Tamms och Rut Adlers val, de må bo i Norrbotten eller Skåne, att snarast sända oss bidrag.

Det behövs pengar till valtryck och porto, till bilar, lokaler och annonser.

Lättare på att Ni kunna underlätta arbetet för dem som bära dagens tunga och hetta.

Organisera lokala insamlingar! Sänd in bidrag allt efter som de inkomma!

Från en av våra medarbetare, som vill vara ökad hos Tidevarvet motagit nedanstående skrivelse daterad 26 aug.

»Anslutande min tidigare begäran att utfå honorar för (här namnges två artiklar) ber jag att få avstå från det samma med anledning av uppropp till valfonden. Tidevarvet bör tydligen besparas alla utgifter under nuvarande förhållanden.

Tyvärr tillhör jag icke någon av de valkretsar, som de uppställda kandidaterna tillhöra och kan endast följa utgången med de varmaste välönskingar.»

Denna skrivelse betyder en väcker tillökning till valfonden från en intresserad bakom stridsfronten. Vi vänta på flera.

Bidrag, de största som de minsta, motagas på Tidevarvets giroräkning n:r 1544 eller direkt på Redaktionen, Slussplan 1-3 under beteckningen

TIDEVARVETS VALFOND
1928.

Fem sätt att hjälpa in Elisabeth Tamm och Rut Adler i andra kamraren:

1. att ställa sin arbetskraft till förfogande;
2. att sprida kännedom om mötena;
3. att skänka pengar till valfonden;
4. att dela ut valsedlar; samt
5. att rösta.

Fickur och prima Ankarur säljas för 6:50 o 7:50 plus porto.
Damur 7:50. **Guldur** 14 kr. **Kat** 35 kr. **Väggar** o **Väckur** från 3:50. **Stor** sortering av **Guld** o **Silvverur**. Första ordet eller ut till priset sedan i dussin, **Adr. Ullgräset**, Box 17, Bräländan

VALSTRIDEN I SÖDERMANLAND

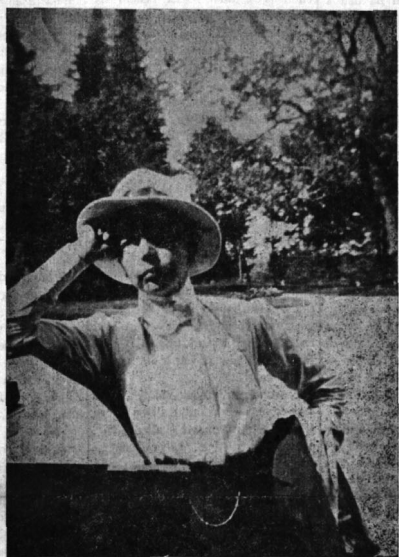
Vid den här tiden för sju år sedan förberedde sig de svenska kvinnorna för första gången på att välja politiskt, och för första gången förekom något sådant som en kvinnlig kandidat, beresand, den sin valkrets för att lägga fram sitt program för väljarna.

Den gången existerade ett enat och självständigt frisinnat parti, och Elisabeth Tamm var en av dess kandidater i Södermanland.

Partiet gav henne tredje plats, men en grupp av meningsfränder lancerade henne på en egen lista som första namn, och den listan segrade.

Hon hade förtäckt motståndare i rivaliserande kandidater och deras anhängare inom hennes parti. Hon kunde hävt lysande tillfälligen att lära en serie valknek, övade mot henne själv. Men den lärdom hon drog av valen blev i stället denna: genom personlig kontakt med de väntande, klart besked och öppet handlande vinner man mera än genom valknek.

Mycket har hänt under de gångna sju åren. Situationen är väsentligt förändrad när nu fröken Tamm ånyo ger sig ut i valstriden, och åter möter väljarna i goodtemplarlokaler, biografier eller var eljes man träffar dem. En gång under mellantiden har hon varit ute i en valstrid, nämligen vid landstingsvalet 1926, då hon insattes i landstingets huvudsakligen genom Frisinnade Kvinnors arbete. Bakom fröken Tamms kandidatut står åter Frisinnade Kvinnor i Södermanlands län, och hon värdjar till de väljare som icke velat följa frisinnets politiska kurs under de senaste åren. Hon lägger fram sitt eget radikala program för dem att

Elisabeth Tamm.

pröva och antaga. Detta hennes uppträdande på valplatsen har vällat en hel del oro och oreda i beräkningarna. Man förvirrar sig i det proportionella valsystemets labyrinth för att räkna ut vilket parti som skall få fördel av denna aktion. »Om kvinnolistan samlar relativt få anhängare, håller den borgerliga kartellen sin ställning mot socialdemokraterna», heter det i Sv. D. »samlar kvinnolistan många röstande, riskerar man att socialdemokraterna vinna ett mandat.»

Bland de folkfrisinnade visen tenderar att betrakta Frisinnade Kvinnors valrörelse som en förelöppning mot dem. »Hon går fram bara för att skada det frisinnade småfolkspartiet så mycket som möjligt» det är vad en insändare i Katrineholmskuriren fattat av det hela. »Hon vill spela det omstridda mandatet i händerna på socialdemokraterna», är också en förklaring. Den stöder sig på fröken Tamms eget yttrande att hon hellre skulle se mandatet gå till en socialdemokrat än till en

högerman, i fall valet stöde mellan de båda möjligheterna. Men detta anser hon naturligtvis icke vara på förhand avgjort, och framför allt anser hon, så som varje kandidat måste anse när han ger sig ut i valrörelse, den möjligheten stå öppen att han själv blir vald. Det är rätt betecknande emellertid att de frisinnade bli så särade över detta yttrande över detta yttrande vägnar. Den tekniska samverkan skapar helt naturligt en gemenskap.

Att så är fallet har också högerpartiarinnan, fru Järte, sagt ifrån. Hon har gjort en turné i Södermanland för att värna kvinnorna för fröken Tamm, och därvid, enligt referat förklarar att

valets huvudfråga gäller: för eller emot socialdemokraterna. Denna hennes upplysning kan ju icke för sig diskuteras, men det är icke riktigt att Frisinnade kvinnornas icke skulle givit klart besked var de stå i den frågan. Frisinnade kvinnor ogilla den borgerliga fronten mot socialdemokraterna. Det hade varit lätt att ta reda på den saken, liksom icke heller Frisinnade kvinnors program borde varit oäktnomligt för den som skall bemöta det. Just därför att de ogilla att frågan vid valen ställes upp så: för eller emot en klass och ett parti, ha de kastat in sitt sakliga program mitt emellan dessa två stridande läger.

Påstående att detta program särskilt upptar kvinnofrågor behöva vi knappast bemöta. Att det är oriktigt, vet var och en som har den blekast aning om programmet. Fred och folkhälsa, arbetslösheten och jordfrågans gemensamma lösning är kvinnointressen men samtidigt även samhällsintressen. Även upp-

Zacco - Vanzetti

Det är nu ett år sedan de italienska anarkisterna Sacco och Vanzetti avrättades av staten Massachusetts myndigheter. I sju år hade de suttit under dödsströms slugga, anklagade för rånmord. En värld ansåg dem oskyldiga kan man säga men i trots mot dem gick na domen i uppljulle.

Förvarna av mordet hade undkommit i bil, ingen hade något klart signalement på dem, men de uppgavs ha varit av syduropeiskt utseende. Polisen letade sig då fram till Sacco och Vanzetti, två fattiga arbetare som voro kända för anarkistisk propaganda. Vid den tiden gick en väg av halvtid råddla för kommunister och revolutionärer överlufvad fram genom Amerika. Man var i harnack mot de främmande amerikanska elementen i samhället och skällde inte på kommunistar, anarkister, utlänningar och rånmördare.

Det är mycket sälsamt att polisen vid sin jakt efter mördare bland samhällets misstänkta element skulle råka få tag i två sådana män som Sacco och Vanzetti. Därigenom lyftes historien om en partisk rättgång och en klassbetonat dom upp till en tragedi av stora mått och gripande skönet.

Få män skulle ha föreställt sig sådant prov som det dessa två fingo genomgå. Men de behöll sin tro, ty anarkism är ju en tro, en vilja och sitt mod. De uppförde sig hela tiden i varje situation och stads in i döden som oskyldiga män, som hjältar, trogna sin övertygelse och burra av den. In i döden fathöll de sin tro på människans är av naturen god och endast omständigheterna onda. In i döden vägrade de att nekalla hämnd eller hata.

Så fick arbetarrörelsen två martyrter av oangripit moraliskt storhet. Sådana sådana flyttades de också, även av de skolar som ha helt andra vägar och mål än Sacco och Vanzetti.

Sedan de brändes till döds i den elektriska stolen har åtskilligt hänt i deras sak. En detalj är att staten Massachusetts lagar ändrats därhän att läntare möjlighörens resning i besträml.

Vidare har hänt att ännu en man som var förbunden med den rånmördardliga, vilken utförde det brott för vilket de två anarkisterna lode döden, har framträtt med en beklänelse.

Desuson har kravet på resning i målet och upprättelse i de döda vunnit i stadsa och styrka och upptagits av en rad av staten Massachusetts framstående män. Sacco och Vanzettis sak har alltså icke dött med dem.

Med uttrycket människans betecknande man fört en låg tid, nu är ett människamän kort. Ett rykte fick icke så snabbt som nu en världsvid omfattning, men det var liksom lodrat, det spriddes ner genom tiderna och kunde tära sig igenom generation efter generation. Nu kan en berömmelse flamma upp längs hela horisonten, den kan på en dag bli gränslös till sin rumliga utsträckning. Men i genval jagas den undan av nästa sensation och försvinner.

Endast få händelser trotsa den snabba och fullständiga glömskan. Det skall då vara sådana som inte blott lysar och försvinner inom mänsklighetens ögon utan förmår bränna sig in till dess hjärta. Sacco och Vanzetti skulle ha nått dit, där glömskan icke når.

De skulle alltid ängs oss, och deras historia skall aldrig bli mindre, aldrig likgiltig. De ha betald priset. *Dipnoes.*

fyllandet av särskilda kvinnliga önskemål, såsom rättvisa till kvinnorna inom folkpensioneringen, kan tänkas vara ett samhällsintresse. Alldeles som förvärandet av en dugande kraft åt riksdagen är ett samhällsintresse.

Frisinnade Kvinnor ha naturligtvis tagit för givet att män skulle utse detta. De är nog hövliga att förutsätta hos manliga meningsfränder saklighet, åsiktsmod och så stark självkänsla, att den icke hotas av att ge röster åt en kvinnlig kandidat, om hon ej är bra.

Kom ihåg valet i Villåttinge

då ELISABETH TAMM sattes in i landstinget genom Frisinnade Kvinnors energiska valarbete.

Det finnes mer än 54,000 röstberättigade kvinnor i Södermanlands län. Av dem röstade vid förra riksdagsvalet inte ens hälften.

Väck kvinnornas intresse och ELISABETH TAMM är vald.

Allt flera köpa i Konsum

Principen är där: sunda varor i sunda butiker,

Längs horisonten

KELLOGG PAKTEN

Kelloggspakten är undertecknad. Fjorton stater har givit varandra omedelbart hedersord att icke tillgripa krig som medel i sin nationella politik och att på fredlig väg lösa sina tvister. Stresemann har varit i Paris vid denna högtidliga ceremoni och var jämte Kellogg och Briand dagens hjältar.

Bland dessa fjorton stater räknas alla jordens ledande folk utom Ryssland. Förutom de fem stormakterna, till vilka inbjudan först in gick från Amerika ha de små allierade i den forna krigskombinationen fått vara med redan första dagen. I andra hand, sedan oroligheten och vilkoren en gång är bestämda, blir även folken av den yttre cirkeln inbjudna att underteckna pakten.

Inbjudan här sålunda redan kommit till Sverige.

Vi ha redan redogjort för Kelloggspaktens historia och öden hittills. Redan det ursprungliga amerikanska förslaget är ofullständigt på den punkten att det icke säger något om hur eventuella konflikter skola avvecklas eller ger några utfästelser om underkastelse under självled. Sedan har Frankrike och i dess anda även England gärdat sig med en hel del förbehåll för att försäkra sig om att det nya fördraget icke upphäver de förpliktelser som respektive statar åtagit sig genom sitt medlemskap i Nationernas förbund och i sina allianser med försvarsfytte. Amerika har godkänt deras tolkning av pakten. Den innebär numera blott avstånds-tagande från anfallskrig, och det är i sig intet nytt. Den offentliga meningen hade redan tidigare kommit till att anse anfallskrig som ett brott. Och så länge de undertecknande parterna äga var sin starka militärkraft, kan man icke säga, att de avstått från krig, i varje fall icke från krigsshot som ett medel i sin nationella politik. Ty varje deras politiska steg influeras ju av medvetandet att de kunna sätta vapenmaktt bakom sina ord. En krigsmakt är ett krigshot.

Att kvarhålla den franska besättningen i Rhenlandet är att använda

krig som ett instrument i nationell politik. När Frankrike och England nu göra en ömsesidig överenskommelse, där Frankrike går med på en viss minskning i sina rustningar till sjöss mot att England ansluter sig till den franska ståndpunkten att tränade reserver skola stå utanför, överbörda av varje beslut om nedrustning till lands, så är detta alltjämt att räkna med krig som ett instrument i nationell politik.

Inför denna situation bör man emellertid inte rycka på axlarna åt vad som skedde i Paris den 27 augusti 1928. Man bör inte häna pakten för dess ofullkomlighet eller undertecknarna för deras halvhjet och deras förbehåll. Man bör inte dra den slutsatsen att allithop är skoj, och att vi framgent än mer än hittills böra tänka på att stärka vårt försvar. Det vore lika toligt som att genom denna händelse låta insöva sig i säkerhet och nedlägga all strävan för krigets avskaffande, emedan den saken skulle vara klar.

Vi få ta Kelloggspakten för vad den är: en beaktelse av freden, avgiven av klenmodiga hjärtan. Vi se hur världens vilja svänger mellan krig och fred. Vi ha bara att lägga all vår vilja och allt vårt handlande i vågskålen för fred.

UNDERVERKET KINA

Den sista fasen i Kinas historia är märklig och uppbygglig, därför att den visar att en idé kan segra över det till synes orimliga.

Kina har ju genomgått en fruktansvärd period av förnedring och försväring. Den nya republikens regering i Peking har saknat auktoritet utåt och inåt. Guvernörerna öva de olika provinserna, alla dessa generaler med underliga namn, ha med växländ framgång slagits om makten. Nu äntligen, har ju denna förvirring Nankinggruppen d. v. s. nationalistspartiet eller Kuomintang stigit fram som det segrande. Ingen av de giriga och maktyttna generalerna blev alltså Kinas nye härskare. Segrare blev den grupp som kämpade i Sun Yat Sengs anda med Kinas enhet och frihet som mål.

Det är slut på den period då västmakterna behandlade Kina efter behag medan de förtjånades om vem som skulle förlöjnas mest på detta land. Det är slut på den tid då de kunde dela upp Kina i intressesfärer, tilltvinga sig förordjuktande fördrag och slå sig ner som herrrepresentanter. Även denna period är nu förbi. Den nya Nankingregeringen har återtagit sin självständighet i förhållande till Ryssland och den sluter nu fördrag med västmakterna. Redan i våras, innan nationalisterna tagit Peking, erkände Nankingregeringen av Amerika, Nu har England tagit samma steg och i dagarna avslutat ett fördrag med Kina. Nankingregeringen går med på att ge full satisfaktion för de skador å engelska liv och egendom som åstadkommes av trupper ur Nankingarmén under oroligheterna år 1926. England går med på nya förhandlingar med Kina och har ingen tanke på att förnya de tidigare fördrag som i hög grad inkränkade på Kinas rätt som självständig stat och skadade dess finanser. England är också villigt att gå med på stora inskränkningar i den undantagsställning som förut tillkom engelska undersåtar i Kina. De behövede ju icke svara för kinesisk rättskipning utan hade sin egen, de buriliksom hela engelska imperiet med sig i fickan, var de färdades fram. Många ha profeterat varit om Kinas undergång. Det såg ut som om det vore förkalkat och utedat och stode inför sitt slutliga sönderfallande. Men nu har under skett. Kina har förnyats och förnygrats. Det har haft kraft att lämna sin isolering och sina gamla föreställningar. Det har beslutat att tråda in i nutiden, in i ringen av folk och riken, in i tidens liv och arbete. Det var detta som var Sun Yat Sengs idé. Han är död men hans idé är på marsch mot seger.

I sin tidskrift Pan-Europa skriver Coudenhove-Calergi därom: Den som icke tror på underverk i politiken bör följa Kinas historia under de sista tre åren. Historien

makterna behandlade Kina efter behag medan de förtjånades om vem som skulle förlöjnas mest på detta land. Det är slut på den tid då de kunde dela upp Kina i intressesfärer, tilltvinga sig förordjuktande fördrag och slå sig ner som herrrepresentanter. Även denna period är nu förbi. Den nya Nankingregeringen har återtagit sin självständighet i förhållande till Ryssland och den sluter nu fördrag med västmakterna. Redan i våras, innan nationalisterna tagit Peking, erkände Nankingregeringen av Amerika, Nu har England tagit samma steg och i dagarna avslutat ett fördrag med Kina. Nankingregeringen går med på att ge full satisfaktion för de skador å engelska liv och egendom som åstadkommes av trupper ur Nankingarmén under oroligheterna år 1926. England går med på nya förhandlingar med Kina och har ingen tanke på att förnya de tidigare fördrag som i hög grad inkränkade på Kinas rätt som självständig stat och skadade dess finanser. England är också villigt att gå med på stora inskränkningar i den undantagsställning som förut tillkom engelska undersåtar i Kina. De behövede ju icke svara för kinesisk rättskipning utan hade sin egen, de buriliksom hela engelska imperiet med sig i fickan, var de färdades fram. Många ha profeterat varit om Kinas undergång. Det såg ut som om det vore förkalkat och utedat och stode inför sitt slutliga sönderfallande. Men nu har under skett. Kina har förnyats och förnygrats. Det har haft kraft att lämna sin isolering och sina gamla föreställningar. Det har beslutat att tråda in i nutiden, in i ringen av folk och riken, in i tidens liv och arbete. Det var detta som var Sun Yat Sengs idé. Han är död men hans idé är på marsch mot seger.

I sin tidskrift Pan-Europa skriver Coudenhove-Calergi därom: Den som icke tror på underverk i politiken bör följa Kinas historia under de sista tre åren. Historien

makterna behandlade Kina efter behag medan de förtjånades om vem som skulle förlöjnas mest på detta land. Det är slut på den tid då de kunde dela upp Kina i intressesfärer, tilltvinga sig förordjuktande fördrag och slå sig ner som herrrepresentanter. Även denna period är nu förbi. Den nya Nankingregeringen har återtagit sin självständighet i förhållande till Ryssland och den sluter nu fördrag med västmakterna. Redan i våras, innan nationalisterna tagit Peking, erkände Nankingregeringen av Amerika, Nu har England tagit samma steg och i dagarna avslutat ett fördrag med Kina. Nankingregeringen går med på att ge full satisfaktion för de skador å engelska liv och egendom som åstadkommes av trupper ur Nankingarmén under oroligheterna år 1926. England går med på nya förhandlingar med Kina och har ingen tanke på att förnya de tidigare fördrag som i hög grad inkränkade på Kinas rätt som självständig stat och skadade dess finanser. England är också villigt att gå med på stora inskränkningar i den undantagsställning som förut tillkom engelska undersåtar i Kina. De behövede ju icke svara för kinesisk rättskipning utan hade sin egen, de buriliksom hela engelska imperiet med sig i fickan, var de färdades fram. Många ha profeterat varit om Kinas undergång. Det såg ut som om det vore förkalkat och utedat och stode inför sitt slutliga sönderfallande. Men nu har under skett. Kina har förnyats och förnygrats. Det har haft kraft att lämna sin isolering och sina gamla föreställningar. Det har beslutat att tråda in i nutiden, in i ringen av folk och riken, in i tidens liv och arbete. Det var detta som var Sun Yat Sengs idé. Han är död men hans idé är på marsch mot seger.

I sin tidskrift Pan-Europa skriver Coudenhove-Calergi därom: Den som icke tror på underverk i politiken bör följa Kinas historia under de sista tre åren. Historien

makterna behandlade Kina efter behag medan de förtjånades om vem som skulle förlöjnas mest på detta land. Det är slut på den tid då de kunde dela upp Kina i intressesfärer, tilltvinga sig förordjuktande fördrag och slå sig ner som herrrepresentanter. Även denna period är nu förbi. Den nya Nankingregeringen har återtagit sin självständighet i förhållande till Ryssland och den sluter nu fördrag med västmakterna. Redan i våras, innan nationalisterna tagit Peking, erkände Nankingregeringen av Amerika, Nu har England tagit samma steg och i dagarna avslutat ett fördrag med Kina. Nankingregeringen går med på att ge full satisfaktion för de skador å engelska liv och egendom som åstadkommes av trupper ur Nankingarmén under oroligheterna år 1926. England går med på nya förhandlingar med Kina och har ingen tanke på att förnya de tidigare fördrag som i hög grad inkränkade på Kinas rätt som självständig stat och skadade dess finanser. England är också villigt att gå med på stora inskränkningar i den undantagsställning som förut tillkom engelska undersåtar i Kina. De behövede ju icke svara för kinesisk rättskipning utan hade sin egen, de buriliksom hela engelska imperiet med sig i fickan, var de färdades fram. Många ha profeterat varit om Kinas undergång. Det såg ut som om det vore förkalkat och utedat och stode inför sitt slutliga sönderfallande. Men nu har under skett. Kina har förnyats och förnygrats. Det har haft kraft att lämna sin isolering och sina gamla föreställningar. Det har beslutat att tråda in i nutiden, in i ringen av folk och riken, in i tidens liv och arbete. Det var detta som var Sun Yat Sengs idé. Han är död men hans idé är på marsch mot seger.

I sin tidskrift Pan-Europa skriver Coudenhove-Calergi därom: Den som icke tror på underverk i politiken bör följa Kinas historia under de sista tre åren. Historien

Svart på vitt

Svenska fredsforeningens Stockholmsavdelning ritade härmed på ett enkelt ordnadt möte fram frågor till ledande representanter.

De två viktigaste frågorna lydde:

1. Är ni villiga medverka till genomförande här i landet av det avrustningsförslag, som kan komma att antagas av Nationernas Förbund?

2. Bör den i Genève 1925 antagna resolutionen om förbud mot användande av giftiga gaser i krig ratificeras av Sverige?

De fyra som tillfrågades var statsminister Ekman, utrikesminister Löfgren, hr Arne Forsell och Per Albin Hansson.

Huvudtanken i de båda ministernas svar var att Sverige inte bör inläta sig på några självständiga handlingar, utan vänta tills eventuella fördrag och förklaringar står på bred front, genomföres av alla stater gemensamt.

Hr Per Albin Hansson, vara skriftliga svar uppläst, förklarade att det socialdemokratiska partiet med glädje kommer att medverka i varje allvarligt försök att förverkliga avrustningen, att giftgaskonventionen utan vidare borde ratificeras.

Hr Forsell åstundade en förbehållsfull handling för vad beträffar den första frågan. Vi kanske inte få arvuta en tillslutnings med andra stater för herr Forsell! Han ansåg att en ratificering av gasrigsresolutionen inte tyckes medföra någon löst trygghet.

Såvälnda svarade var och en som man kunde vilja och begära av honom.

Lufträttstillrätt har haft övningar vid Karlberg och tidningarna har innehållit intresserade och gillande beskrivningar av förloppet. Visserligen misslyckades försöken för den gånge skällvid, att den av flygmaskiner bogsärdade jättegöspå, som var avsedd att träffas av luftvärnskanoner, skulle lyckades ockänd kalla sig undan

om hur den lilla republikan Kanton erövrat hela Kina. Detta avsnitt av historien låt oss att trons och hänförelsens kraft är större än pengar och vapen, starkare än hela världens tvivel.

Ett nytt under länkar sig vid den kedjan av under som vi kalla världshistoria, invid Alexanders fälttåg, invid underverket Rom som var en liten latinsk by och blev världens härskarina, invid det underverk som åt de judiska fiskarnas arvtagare skapade ett ändligt världshäravärd. Det är jämförligt med det underverk som av Arabiens fatiga ökenfolk genom Islam skapade ett världsrike, en världsreligion och en världskultur, det är jämförligt med det underverk som åstadkommes av Jeanne d'Arc när hon hade och befriade Frankrike och av den lille kors-

beskjutningen. Men detta kan delvis skrivas på beaktetheten av den ammunition som användes vid övningar och som lågt underdeligen den som bestått vid riktiga krigstillfällen, etc. Och allmänheten uppmärksam det gläntvären öm veder och det intresset det förtjänar.

Antag att det vore verkligt och att skotten nådde sitt mål. Vårklar stannar dessa faktiska beskrivningar av krigsövningar alltid på halva vägen, som vore en modell över den allrautvika händelse som rustningarna kunde innebära. Den enighet med vilken varje blånade upplevelse tas till intäkt för kravet på ökade rustningar är förfelofvande. Måttordningen bör skyddas av en gördel av järn. En krans av luftkanoner för fart- och självständiga apparater för fart- och självständiga apparater etc, skall hindra de sig närmande flygmaskinerna, att överträda Stockholms gränser. Och vad kommer att hända med denna befolkning som vistas utanför denna skyddade gördel?

De våldiga luftstrider som under den senaste tiden anordnats över London har föranlett Sv. Dagbladet till ytterligare rustningsmaningar. Genetesi dessa vilja vi anföra vad en av världens mest aktade tidningar: Macbeater Guardian, uttalar som slottsföreståndare om luftfartens utveckling.

»Vad man lär av luftmanövrerna är att London inte ens i fullt daggslua kan försväras emot flentliga aeroplan. Vad skall då sägas om andra engelska städer?»

Tidningen sluter: »Att göra ett nytt krig omöjligt är varje regerings första plikt och borde vara den prövningen på vilken varje regering skulle falla eller stå. Bannlyndat av krig måste behållas utrikespolitiken och vara det främsta kravet vid varje valstillfälle. Ingen kandidat som inte kände sig bunden av detta krav borde ha den minsta utstakt att bli vald.»

kananen som på kungadömens och republikens ruiner för en tid skapade kejsardömet Europa. Underverket i Kina kan slutligen ställas bredvid det underverk som en liten grupp utopister utfört, när de inför våra ögon förvandlat Ryssland från grunden. Här som så ofta blev det orimliga verkligt därför att det bars av tro, emedan viljan triumferade över logiken, idén över kritikten.

Vi vänta nu på ett nytt underverk, säger han, på det underverket att Europa enar sig. Detta skall ske, även om paneuropaerna är i mindertal, blott de arbetar med hängivenhet och uppföring. Ty eniga och trovissa minoriteter äro alltid starkare än splittrade och ovissa major. Kinas exempel är en vägvisare för Europa. Sun Yat Sengs testamentarier var starkare än mänskligens tvivel.

VI STÅ TILL TJÄNST

Bordevatten
Drick
Ramlösa-vatten
Vårt lands enda naturligt alkaliska bords- & hälsovatten.

Damkonfektion
Thornell & Edin
Upplydsgatan 19 A Tel. Norr 9172
Sortering av Klädningar och Underkläder
Beställningar av Skönersklädningar, Rockar samt Förkläden emottages.

Damväskor
"VÄSKAN" finnes
Kungsgatan 23 - Tel. 14121, N. 2113
Största lager av Damväskor o. Resväskor.
Pannväskor, Pannväskor, Automobiltillbehör
Reparationer utföras Egna fabriker

Eld och brand
Mot ELD och BRAND är
"Sv. Eldsläckaren" WAKT
Generalagent **JOEL LÖNNQUIST**
Ingenjergatan 8, tel. V. 2475, Stockholm

Fotomagasin
HOLLINGER'S
FOTOMAGASIN
11 Malmsskinnadsgatan 11
Stockholm Tel. Norr 106 81

Fotvårdsaffär
Elin Ahlqvist
Brunkebergsgatan 13 Tel. N. 1039
Behandlar smårftirrt och omsorgsfullt alla slag av fotokommor
Råd och anvisningar kostnadsfritt.

Handskaffär
Skånska Handskaffabren
(enoch Olga Ahlens)
Sturegatan 5 - Grevstergatan 20 C.
Största urval. Handskrävt 50 öre. Vid åberopande av denna annons lämnas 10% rab.

Hudmedel
Any Landens
Lavendelinkur
Det behagliga, renande och skyddande medlet för hyn hud, fusas hos parfymhandl och drogerier

Kex
A.-B. RAHMS
KEXFABRIK
Stockholm
Spec.: RÅN, Skopor och Smörpåkåke.
Råg-Havre-Graham. Gott. närande

Klädeshandel
David Söderman
22 Drottninggatan 22
79 49 - Norr 79 49
Sista nyheter i de nu för löstet moderna Ulster- & Kapptygerna

Konststopping
ETT HÅR ÄR INTET HÅL
Låt konstväva eller konststoppa Edra söndriga Kläder, Mattor och Schalar.
ERIC ENGBLOMS
Konststopperier, Repareringsst. 20, 1 tr. Stockholm, Ord. pr. prov. Tel. 26 56.
Enda konststopperiet i Sverige med tekniskt utbildad personal.

Manufakturaffär
WENNERSTRÖMS
Drottninggatan 45 och 43
SPECIALAFFÄRER
för Sidor, Yll- och Bomulltyger samt för Tröskvar.
SAISON-NYHETER

Mejeriaffär
MJÖLK
GRÄDDE
SMÖR
Tel. för återförsäljare 7041, N. 7041

Paraplyaffär
Svenska Käpp- & Paraplyfabriken
Fabrik och butik St. Pålsgatan 11, M. S. 3039
Fiklen, Lindgärde, 25, tel. 72006, Upplydsg. 36, tel. Va 7335, Rejersgatan, 42, tel. 3118.
Paraplyer och Käppar i stort urval
passande till herrparad och damer.
OBS! Övervaknings- och reparations- utföras fort, vitt och billigt.

Pianoaffär
PIANINON O. FLYGLAR
Nya o. beg. - Anställning - Utlämnin
Sälmlinggar o. reparationer utföras
Tel. J. Aug. Carlsson Tel.
1078 Vasagatan 7 1078

Pilsering
Alla slag av **Pilseringar**
och **Nötkölen** utföras snabbt, vitt o. elegant
till tillgängliga pris.
Stockholms Pilsaffärsfabrik
Marlagatan 9, S. tr. Stockholm
Tel. Södra 122 85.
Beställningar emottagas även från landsorten. Rekv. illuстр. prisKurant

Sidenmålning
SIDENMÅLNING - Endast konstnärliga, signerade original. Schalar, lampskärmar m.m.
GULLAN ALRICKSON
Odengatan 63, 2 tr. Vasa 11808

Skriverbyrå
ESKIL JOHANSSON
Rödabergsbrinken 2
vid Vanadisplan. Tel. 807 83.
Manuskript hämtas och hämsändas. Prima referenser.

Strumpor
Letterstedt
STRUMPSPECIALISTER
Drottninggatan 21, Stockholm

Wennergrens bokhandel, Stockholm
sänder gratis broschyren **Lär främmande språk**. Den nya metoden för språkundervisning.
Namn
Adress
T

En roman om Briand och Stresemann

Vi leva i en så spännande tid, att det är underligt att den inte inspirerar alla författare till politiska romaner. Detta torde väl bero på flera orsaker, den bland annat, att det är svårt för dikten att erövra nya världar och verkligheter. Den bygger nämligen i så hög grad på det som är undgängligt för andra. En annan svårighet är den att dikten måste använda sig av så mycket förkortningar och antydningar, att den behöver en botten av förståelse och förtrogenhet hos läsaren, för att bli begriplig. Det får den också om den ger läskretsen dess gamla sagor i nya varianter. Därför stöter den politiska romanen, när den rör vid den brännheta verkligheten, på ett visst motstånd, ett oförstående som blir en ytterligare svårighet att övervinna.

Vad sägs om en roman där Briand och Stresemann åro huvudfigurer, och där Josephine Baker uppträder och symboliserar de färgade raserans anlopp mot de vita? Detta måste chokera publiken. Briand och Stresemann åro nämligen icke rivaler om Josephine, vilket kanske kunde legat nära till hands för en roman av äldre byggnad. De två herarna ha visserligen samma stora kärlek, men de älska icke som rivaler utan som söner sin gemensamma mor, och denna kärlek heter Europa.

Författaren till denna roman heter *Bruno Frank* och är alltså tysk. Boken som nyligen utkommit heter helt djärvt och obeslöjat: *Politische Novelle*.

Det är inte meningen att här grundigare redogöra för dess innehåll eller döma över dess litterära halt. En hel del av dess symbolik synes väl konstruerad, särskilt i de delar, där den svartas rasens sugande och smygande inflytande symboliseras av svarta damer som besvärar allvariga och framstående europeer. Dessutom är den skrämda avväjande gestalten mot allt utanför Europa icke helt tilltalande.

Men i dessa dagar, då Briand i Paris är Stresemanns värd för första gången i samband med under-tecknandet av Kelloggspakten, kan det kanske vara lustigt att se en glimt av hur en tysk författare tecknat honom och hans berömda med-

spelare. Briand är skildrad som en intressant och betydande man. Men det är väl troligt, att fransmännen i gemen, om de få aning om boken, komma att finna det ganska djävulskt av tysken att göra en sådan briljant bild av deras egen Briand för att sedan lägga i hans mun de bittraste sarkasmer och anklagelser mot den franska militarismen.

De båda statsmännen ha stämt möte i Cannes för att överlägga om gemensamma riktlinjer för en försönlig politik. Fransmännen är redan utrikesminister, och tysken skall just resa hem för att överta samma post i Berlin. Från Quai d'Orsay och Wilhelmstrasse, där de svärare att tala med varandra, förde skola de nu träffas och rådplåga inofficiellt och förtroligt.

Man diskuterar Europa.

— Om man tänker på Europa och för Europa, säger tysken, herr Carnier, så måste man börja med det medgivandet, att denna världslösa inte har mycket övertag av sin gamla ställning. Europa utnämnde sig själv till världslös och upfordrade sig som världslös. Då vi upphörde därmed, gick det på tok. Alla Europas värden åro i fara. Det måste åter ta sig samman och besinna sig på sin funktion. Anloppet mot Europa är våldsamt. Åter måste slaget vid Salamis utkämpas.

Författaren genomför parallellen mellan Europa av i dag, hotat av Amerika och Asien och de sändrade grekiska staterna som hotades av perserna.

»Perserna komma denna gång från väster och hota Medelhavet. Och vårt Salamis har ett nyckert namn: ekonomisk sammanslutning. I stället ha vi 27 olika tullområden. Europa är sönderkuret i 27 bitar. Vi åro ännu långt från början till en förnuftig politik.»

Fransmännen, monsieur Dorval, är av samma mening. I hans land har man inte råd att sköta de sjuka och ge dem ordentlig medicin, men man har råd till enorma militärförgifter. »Varför ska vi tala om rumänskt vete, italiensk majs och fransk vin. Varför inte europeiskt vin och europeiskt vete. Bara därför att människan ska ha det litet värre på jorden, än naturen telet. Ett par profitmakare vilja ha det så, och folket tro på eviga lagar.»

»Tolv tusen millioner guldfrancs, fortsätter Dorval-Briand, betala de europeiska staterna varje år för sina rustningar. Mängden ropar bifall. Gärna svälta men bara inte avstå från sitt hat. Människans hela sämre jag strävar emot. Det vore ju inte alldeles oövertigt att tänka efter hur jorden ska kunna vara från fram och elände. Men tvärtom! De stormaktiga som betrakta oss som drömmare, stirra som förhäxade på sina fetischer: mineral, olja, bomull, gummi. Hellre än att avstå från en halv procent, vilja de se tysta städer, där gasdödade människors skelett sitta omkring middagbordet.»

Dorval tar fram en karta och begrundar Frankrike—Tysklands läge mellan Amerika och Sovjet.

»Må åtminstone några hundra millioner vara eniga! Grekland var mindre och svagare, då Xerxes kom. Visserligen komma de i dag från väster med sin sorglöshet och sitt guld och från öster som en väldig bölja av kollektivistisk likformighet

och — med en häntydning till negermusik och skrälet utanför förstret — där nerifrån komma de också!»

»Men hur ska vi på vår sida kunna tala om vänskap, säger då tysken. Jag försöker, och man svarar mig där hemma med polska korridorerna, de franska soldaterna i Mainz och de ändlösa orberda skadeståndsbetalningarna. — »Tror ni jag har det lättare», svarar Dorval-Briand. »Vad för något! Jag hyser betänkanande mot vår ärörka kolonialarmé, denna nord av gråhudad boskap, som dresseras till att förinta Europa! De storturarna åro ju förtäffliga fransmän som räddat civilisationen i strid med Goethes och Mozarts land! Hur kan jag vilja dära bort besättningsgrupperna vid Rhen, det är ju vår enda fredsgaranti? I själva verket åro de ingen garanti utan en vidrig och skallig dumhet. Men den mänskliga tanken arbetar långsamt och har nu gjort halt vid år 1900, då ridstöveln var ett argument. Ack, dumheten är en väldig makt.»

»Men», tillägger han vid samtals slut, »den dag måste komma som rättar ett årtusendes misstag. Den dag som läker det öppna variga såret i Europas sida. Som åttlingen återförenas och i arbete för att rädda vår stora gemensamma arvedel. Låt oss alltid tänka därpå. Det gives ingenting som är viktigare!»

»Låt oss alltid blicka hän mot detta mål, där strålar ljuset! Må vi lugnt låta våra fiender angripa och försäma oss, var och en i sitt land. Vi få underkasta oss hän, smutskastning, spioneri, förräderi, vi få icke låta oss avskräckas af fruktan för kula eller vitriol — vi måste tro på varandra.»

De här anförda citaten ge en bild av andan och elden i boken. Det är idealen Europa som har hänfört författaren. Det är icke alldeles likgiltigt, att dikten fått denna nya ideal att sluta upp omkring. Ty om dikten fyller sin uppgift, skall den för oss förmånliga och levandegöra idealen.

Vi skola i följande nummer ta fram ett par andra exempel, ett från England och ett från Amerika, på aktuell politisk diktning.

Valstriden i Södermanland

(Forts. fr. id. 1)

Elisabeth Tamm har denna gång icke några förtäckta motståndare, i stället har hon en rad öppna motståndare och förtäckta vänner. En av de senare yttrade nyligen: Den bästa propaganda som kan göras förken Tamm är att hon själv talar till väljarna. Det var ett godt betyg att fröken Tamm och väljarna. Det räknar med en personlighets makt och slagkraften i en övertygelse.

Vad resultatet av denna valrörelse blir, kan man ännu icke yttra sig om. Hittills har man endast kunnat fastslå, att väljarna varit intresserade av att höra fröken Tamm för-

Ett angrepp och ett svar

Ett angrepp på Tidevarvet och listan Fred och rätt i Södermanlands Nyheter förläde en inrådare till tidningen ifråga av en medlemmar i Tidevarvets redaktionskommitté. Vi anför av densamma följande:

Valrörelsen omkring listan med Elisabeth Tamm nämns fördes i Söml. Nyheter ledande artikel Valsituationen utan att dess motiv granskas och utan att fröken Tamm lämpligt för det politiska livet eller hennes program ens uttjas till bedömande. Det emta skellet tycks vara det att listan icke på förhand är visat om framgång.

Resonemanget är i högsta grad upplysande för den anda som vilat över hela vårt politiska liv och 1928 års valrörelse. Det är i sanning inte underligt att Frismande kvinnors innsats i denna valrörelse väcker så mycken häpnad och förargelse.

Det är betecknande att det icke faller Södermanlands Nyheter anmärk i år att valen ska förlöpa fullkomligt mekaniskt efter de internerade beräkningar med ledning av tidigare val.

Framträdandet av en personlighet med en vilja och ett program, ja också med en protest mot den borgerliga västerns valsvanor med högern, allt detta skulle icke icke kunna tänkas förändra de gjorda beräkningarna. Det skulle gå väljarna likgiltigt förbi, och det skulle förbi där de vore vid förra valet, oavsett att situationen är ny.

Men varför icke rätta, kunnas finnas de som tro på att fröken Tamm en sin erfarenhet och bevägning skulle kunna göra nytt i riksdagen? Vartför är det otänkbart att även de som fört givit sitt röst åt något av de tävlande partierna skulle kunna anställa en prövning av samtliga kandidater och stanna vid fröken Tamm?

Äro vi i längan i ett system som dödar allt intresse, eller kunna vi vilar över hela åtminstone rätt att göra ett försk. Andra listor åro visst alltså springstötter. Därför är listan med Elisabeth Tamm en språglista i Södermanlands Nyheter genom. De frismande kvinnorna varmas att rösta på hennes lista, emedan de därmed berede höger eller socialdemokraterna en valinst. Men det är ju klart att ju ivrigare kvinnorna sluta upp kring Elisabeth Tamm lista ju större utsikter har hon också att bli vald. Man kan alltså lika bra vända på saken och säga: *låt inte mandatet gå till ytterligarepartier!*

När man vill ha en fröken Tamm och fröken Tamm inte på borgerlig samling kan man inte på konsideration för övriga partier rösta på herr Olsson i Ramsta.

klara sin ställning. Vid en demonstration som anordnades efter ett av de möten där fröken Tamm talat, uppträdde en åhörare och förklarade att den här gången skulle man ge Frismande Kvinnor så att de aldrig kom tillbaka.

— Men förstärk ni då inte, utropade en åhörare som kände sig solidarisk med de angripna, att här gäller det en övertygelse först och ett mandat sedan, och eftersom det är så, måste vi naturligtvis komma igen gång på gång, tills vi slagit oss igenom.

Då skattade åhörarna. Åa vem? Möjligen är tillkomsten en löst. Ty det vet ju va och en att man inte kan.

Scen från ett valmöte

Vid ett offentligt valmöte i ett industrisamhälle i Halland klargjorde fru Rut Adler, de skall på vilka Hållands länsförbund av Frismande kvinnor nundat sitt stöd att starta en egen valrörelse. Dessförinnan hade rektor Honorine Hermelin och doktor Ada Nilsson talat över olika punkter på Frismande kvinnors program, den förra om jordfrågan, arbetslöshetsfrågan och freden, den senare om folkhälsan.

Mötet var besökt av en del arbetare och arbeterskor, till sin åskådning socialdemokrater och kommunister.

Efter föredragets slut uppträdde ett stort antal av de tankar som mötet väckt hos dem. Vad de sade kan ungefärligen sammanfattas så här:

Hur kommer det sig att Ni kommer hit tre man högt och kostar på oss dessa föredrag som vi hört med stort intresse? Vad vill Ni egentligen? Om Ni verkligen menade allvar med allt Ni sade, då hade Ni helt enkelt tvingats över till oss. Aningen är det så, att Ni av tradition, uppfostran och miljö hindras att ta det steg till ut som egentligen borde vara en följd av Era åsikter. Berjer också är Ni förklädda borgerliga som kommer hit för att bryta vår front.

De interpellerade svarade att om de icke gått in i ett klassparti så var den emedan de vore övertygade om önskvärdheten i att klasskillnaden utjämades och emedan de icke trodde på att samhällets nydaning skulle ske genom att en ny klass tillvalde sig diktator. De trodde att deras röst möjligen skulle kunna göra sig något hörd, så länge de stodo obundna, fullt fria att säga sin mening.

Därefter framlade en kvinnlig åhörare av revolutionär uppfattning sin ställning till krisproblemet. Hon hade varit en övertygad pacifist och trodde på att kriget skulle kunna avlägnas ur det nuvarande samhället. Efter 1914 trodde hon det inte mera. Kriget, ansåg hon, hörde ofrånkomligt samman med den nuvarande ekonomiska ordning. Så länge jordens rikedomar vore i enskild ägo, och maktiga privattressen broto sig omkring ägannderitten till olja, mineral och gummi, skulle det komma att uppstå kriget av denna viktig föremål för spekulation och vinstbegär. Därför fanns det ingen annan utväg än att den nuvarande samhällsordningen störtades genom en revolution.

Det fanns bara två vägar. Antingen det gamla samhället med krig eller också världsrevolution och en helt ny ekonomisk ordning som tog världens tillgångar ur de enskildes händer och lade dem i den kommunistiska statens.

På detta svarade de interpellerade att de vore ut för att söka den tredje vägen, som på vilken man skulle nå fram till en nytt samhälle utan att gå genom en blodig revolution och en proletariets diktatur, utan att pressa människors frihet och mångfaldighet i under en obönhörlig likformighet och ett våldsamt centraliserat regemente så som skett i Ryssland.

Dette förelägger som om den vägen »inge genom erkännandet av allas rätt enhet och allas värdt djupa brotande av varandra. Men vi ha framsett för oss en ytterlig värdt skola på gå igenom. Vi måste lära oss att leva och samarbeta med varandra här på jorden. Vi ha inte ens kommit fram till att erkänna att det är ett problem som kan lösas. Vi tro ännu att några skå befalla och andra tank-löst lyda. De folk, de klasser, de raser som nu härskas, vilja behålla sin förmånerätt. De som lyda, vilja erövra den för egen del. Den tredje vägen samarbete med dess oändliga möjligheter synes alltjämt för lång och för svår.

**FORSÄKRING
SKÄNKER
TRYGGHET**

**FOLKET
Livförsäkring**

**SAMARBETE
Brand-Överlev-
vård, arbetslöshet,
Sjuk-försäkring**

**Kooperations Försäkrings-Anstalter
Kungälv 5 - Stockholm**

SIGRID ROSEN

HUSMODERSKURSEN öppnas i Sept. i Sthlm, för bildade flickor under erfaren husmors samt fackskolebildad lärarinnans ledning. I kursen ingår all slags matlagning, bakning, konservering samt klädningssömmad. T. v. V. 86 80, Odengatan 63.